

Den främmande narkotikan – för Sverige, i tiden

En kritisk diskursanalys av SOU:er om svensk narkotikapolitik 1967-
2011

Antal ord i brödtext: 9961

Dag Svensson

Abstract

This thesis explores how theories of nationalism can be applied to analyze the Swedish drug policy discourse during the years 1967-2011. The study is conducted by using a theoretical framework, consisting of the theory of banal nationalism and nationalism as a discursive formation, to serve as a tool to critically understand positions in the discourse. The material that constitutes the drug policy discourse, consists of five governmental official investigations (SOU), beginning 1967 and concluding 2011. The methodological approach for the study is based on Faircloughs three dimensional framework on critical discourse analysis, as where the discursive and social practice are the terms used. In matters of context, the material is chosen from a wide range of investigations, where the selected material is in relation to important events in Swedish drug policy. The findings are presented for each investigation which follows a line of explaining the contextual circumstances and production of the text, followed by an analysis of the social practice. In the conclusion, the findings are presented as supporting the hypothesis that to some extent, the Swedish drug policy discourse has features of nationalism, although this is not a definite answer and explanation.

Nyckelord: Kritisk diskursanalys, nationalism, narkotikapolitik, svensk politik, statens offentliga utredningar

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare, Douglas Brommesson, för viktiga synpunkter och kommentarer under uppsatsarbetets gång. Att erhålla stöd från sin handledare, samt i lugn och ro kunna diskutera utformningen, har varit till stor hjälp för att kunna skriva uppsatsen. Jag vill även skänka ett stort tack till alla mina grannar för att ni har tagit er tid att lyssna och stötta mig i processen. Slutligen vill jag framföra min tacksamhet till mina nära och kära som uppmuntrat och bidragit med hjälp och stöd under mina universitetsstudier, ni vet vilka ni är.

Lund, 2016

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Disposition.....	2
1.1.2 Avgränsning.....	3
1.1.3 Begreppsförklaring.....	3
2. Den svenska narkotikastrafflagen.....	4
2.1 Narkotikapolitik och debatt.....	5
2.2 Syfte och frågeställningar.....	6
3. Forskningsbakgrund.....	7
4. Teoretiska utgångspunkter.....	9
4.1 Diskursanalys.....	9
4.1.1 Kritisk diskursteori.....	10
4.2 Nationalism.....	11
4.2.1 Nationalism – diskursiv formation.....	12
4.2.2 Nationalism – banal nationalism.....	12
5. Metod.....	14
5.1 Metodologisk diskussion och motivering.....	14
5.1.1 Kritisk diskursanalys – den tredimensionella modellen.....	15
5.1.2 Kritisk diskursanalys i uppsatsen.....	16
5.1.3 Kritisk diskursanalys – kritik.....	17
5.1.4 Empiriskt urval.....	18
6. Resultat och analys.....	20
6.1 SOU1967:41.....	20
6.1.2 Textens bakgrund.....	20
6.1.3 Diskursiv praktik.....	21
6.1.4 Social praktik.....	21
6.2 SOU1981:7.....	22
6.2.1 Textens bakgrund.....	22
6.2.2 Diskursiv praktik.....	22
6.2.3 Social praktik.....	23

6.3 SOU1984:13.....	24
6.3.1 Textens bakgrund	24
6.3.2 Diskursiv praktik	24
6.3.3 Social praktik	25
6.4 SOU2000:126.....	26
6.4.1 Textens bakgrund	26
6.4.2 Diskursiv praktik	27
6.4.3 Social praktik	28
6.5 SOU2011:66.....	29
6.5.1 Textens bakgrund	29
6.5.2 Diskursiv praktik	29
6.5.3 Social praktik	30
7. Slutdiskussion	32
8. Käll- och litteraturförteckning	35

1 Inledning

I Sveriges riksdag finns det i dagsläget åtta partier, varav två bildar den nuvarande regeringen. Historiskt sett har antalet partier i riksdagen varierat, likväl som antalet åsikter.

Konfliktområden och arenor för debatt kan till exempel vara sjukvård, skola, kollektivtrafik eller narkotikapolitik. Respektive område följs av sina egna uppdelningar med olika termer och åsikter, som ligger till grund för debatt och stiftandet av lagar.

Att definiera och bestämma vad som är ett politiskt område, samt vad och vilka åsikter som framförs inom ett område, kan lika väl bli ett ideologiskt som ett partipolitiskt inlägg. Till exempel hävdas det i utredningen av Sveriges internationella engagemang på narkotikaområdet (SOU, 2011:66), att dokument som skulle ge svar på definitionen av vad som är hela Sveriges narkotikapolitik, är svårtillgängligt. Om dokument som ger en helhetsbild av Sveriges narkotikapolitik nu skulle vara svårtillgängligt, har det i vilket fall inte varit ett förhinder i att begreppsliggöra just svensk narkotikapolitik i debatt (Svensson, 2012:168).

Att debattera narkotikapolitik kan ta sig flera olika utgångar då området har flera olika ingångar. För att rada upp ett par exempel på områden som kan räknas in i begreppet narkotikapolitik kan bland annat sprututbyte, metadonprogram, legalförskrivning, LVM, kriminalisering, vårdinsatser, tull, polis samt ungdomar räknas in. Det kan alltså återfinnas svårigheter för forskare och debattörer att konsekvent debattera med ett begrepp som utgångspunkt, när begreppet inte helt kan sägas verifieras. Vad som skall sägas är att trots begreppsdiffusionen, framkommer ordet narkotikapolitik som ett vidgat och välanvänt begrepp för att beskriva debatten.

Narkotikapolitik som begrepp märks inte minst inom forskningen, där det på det svenska planet återfinns i ett stort omfång av discipliner där det forskas i anknytning till ämnet. Om narkotikapolitisk forskning skriver Björn Johnson (2003) i sin avhandling *Policyspridning som översättning*, hur ”det narkotikapolitiska fältet är ett spännande område där många olika perspektiv [...] möts. Det är dessutom ett område som utmärks av ett ovanligt högt tonläge”

(2003:101). Att tolka det narkotikapolitiska fältet innebär alltså i sin tur en rad olika ställningstaganden, samt eventuella konflikter där olika discipliner går i klinch med varandra.

Det är i någon form med detta i åtanke, som själva grunden till denna uppsats lagts. Forskning om narkotikapolitik är som sagt inget ovanligt, och mängden alternativ till ingångar är stor.

Vad som då blir den huvudsakliga frågan för den här studien, är till att undersöka om det trots allt kanske finns ett gemensamt drag för hela den narkotikapolitiska debatten och diskursen.

Tanken är att detta skall kunna genomföras i form av en diskursanalys av svensk narkotikapolitik under en längre period, där ett antal dokument i form av statens offentliga utredningar utgör materialet i diskursen. Det gemensamma draget som skall undersökas är nationalism. Precis som att det finns ett otal ingångar till svensk narkotikapolitik, finns det ett otal ingångar att precisera som eventuellt gemensamt för debatten. Valet att studera nationalism i svensk narkotikapolitik kommer sig av viljan att angripa ett ämne med en ny ingångsvinkel. Det har visserligen skrivits om svensk narkotikapolitik både i form av akademisk litteratur (ex Edman 2013) och samhällslitteratur (ex Linton 2015), men en diskursanalys med specifikt nationalism som ingång har vid uppsatsens början inte genomförts. Det är i detta sammanhang som denna studie kommer in, med det förhoppningsfulla målet att bidra med ytterligare material om svensk narkotikapolitisk debatt.

1.1 Disposition

Ämnet svensk narkotikapolitik omfattar ett över tid stort material. För att underlätta för läsaren kommer det i uppsatsen först att kort redogöras om utvecklingen av narkotikapolitisk debatt och lagstiftning på 60 och 70-talet. Detta är ämnat att både ge läsaren en möjlighet att på ett bredare plan förstå utvecklingen av narkotikapolitiken, samt för att kunna sätta det i relation till uppsatsens ämne. Avsnittet om bakgrund följs av uppsatsens syfte och problemformuleringar. Upplägget som följer därefter är tänkt att presentera forskning om svensk narkotikapolitik för att positionera uppsatsen. Därefter redogörs de teoretiska ansatser vilka används i uppsatsarbetet. Innan uppsatsens resultat och analysdel tar vid, beskrivs uppsatsens metodologiska arbete och överväganden. Den avslutande delen av uppsatsen följer efter resultat och analysen, i form av en slutdiskussion om materialet, resultatet och resonemang om studiet av nationalism i narkotikapolitiken.

1.1.2 Avgränsning

Inom ramen för en kandidatuppsats har avgränsningarna för den här uppsatsen upprättats i relation till vald metod och omfång. Det narkotikapolitiska området är som tidigare beskrivet ett brett område, där egentligen varje enskilt område utgör ett eget forskningsfält. Att avgränsa svensk narkotikapolitik som helhet har sina svårigheter, speciellt då det kommer till att ringa in narkotikapolitisk diskurs. Själva ramen för vad som utgör den narkotikapolitiska diskursen har kommit att falla på statens offentliga utredningar (SOU). Detta med bakgrund av att en SOU är ett material som ligger till grund för lagstiftning, samt för att titta på hur den diskursiva praktiken och den sociala praktiken samverkar. Ett ytterligare problem med avgränsning återkommer i valet av nationalism som teori. Egentligen kan nationalism användas som ett helhetsomfattande paraplybegrepp i analysen, men i enlighet med vad som framkommer i teoriavsnittet har det sina begränsningar. Valet av banal symbolism och nationalism som diskursiv formation har för uppsatsen valts med omsorg för att på ett någorlunda strukturerat sätt kunna besvara forskningsfrågorna med fokus på språk och diskurs.

1.1.3 Begreppsförklaring

I uppsatsen förekommer ett antal ord där läsarens värderingar och bakgrund kan tolka användningen på olika sätt.

Användningen av ordet missbrukare istället för brukare skall inte ses i ljuset av att ta ställning. Ordet missbrukare är relevant i och med att den svenska narkotikapolitiken inte gör någon skillnad på bruk och missbruk, varför ordet är det valda för att beskriva personer som använder narkotika. Bruk förekommer visserligen ett fåtal tillfällen i texten, men det är med bakgrund av originaltextens användning av ordet.

Vidare är ordet narkotika det sammanfattande begrepp som i uppsatsen används för att beskriva de preparat som politiken behandlar. Knark eller droger har valts bort vilket är baserat på att knark är ett slangord, samt att droger som begrepp ramar in medel som faller utanför narkotikastrafflagen.

2. Bakgrund

2. Den svenska narkotikastrafflagen

Den svenska narkotikalagstiftningen har skiftat i stora drag under de senaste hundra åren. Historien bakom kriminaliseringen av det egna bruket och innehavet, har sin början i den första riktiga narkotikalagstiftningen, narkotikakungörelsen år 1923 om handel med bland annat opium. Kriminaliseringen i denna första riktiga lagstiftning om narkotika behandlade framställning, försäljning och tillverkning (SOU2008:120, 159). Under perioden fram till andra världskriget, samt de femton första åren efter kriget, uppdaterades lagstiftningen till att innefatta ett större antal preparat samt utökade straffsatser. Fokus i lagstiftningen under denna tid, låg på hanteringen av narkotika och inte till lika stor del på användaren. Grunden till den första lagstiftningen som i stora drag fortfarande gäller idag, börjar med instiftandet av Medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté år 1965 (SOU2008:120, 160), vilken fick till uppgift att arbeta fram en utredning i form av SOU1967:25 om narkotikamissbruket. Med narkomanvårdskommitténs utredning framförde regeringen i slutskedet av år 1967, en proposition om den första narkotikalagstiftningen som skulle träda i kraft år 1968.

Den första paragrafen i 1968 års narkotikastrafflag lyder:

1 § Den som olovligen 1. överlåter narkotika, 2. framställer narkotika som är avsedd för missbruk, 3. förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte, 4. anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, 5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller 6. innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år. (SFS1968:64)

Denna första paragraf är huvudsakligen gällande även i dagens svenska narkotikalagstiftning där grunden i att all produktion, konsumtion samt innehav, är straffbara förseelser. Tillägg har

visserligen gjorts med bland annat uppdaterad lagstiftning om smuggling av narkotika (SFS2000:1225) och läkemedelslagen (SFS1992:859). Att tillägga är att straffsatserna har förändrats samt att lagstiftning har genomförts på fler områden i anslutning till narkotika. Utifrån förändringar och tillägg, tydliggörs dock att det är kriminaliseringen i lagstiftningen från 1968, som kan sägas vara den första stenen i den aktuella i dag gällande lagstiftningen.

2.1 Narkotikapolitik och debatt

Parallellt med utrednings och lagstiftningsarbetet, har en pågående debatt om åtgärder på det narkotikapolitiska området fortskridit. I likhet med själva narkotikapolitikens stora omfång, är aktörerna i narkotikapolitisk debatt, lika varierade i bakgrund och sammansättning. I förhållande till lagstiftningen, är 1960-talet ett betydande årtionde för svensk narkotikapolitisk debatt. Försöket med legalförskrivningen av amfetamin, tillsammans med grundandet av organisationer som Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) och Riksförbundet narkotikafritt samhälle (RNS), sätter i viss mån starten för vad som senare blir skiljelinjen mellan restriktiv och harm-reduction positioner i debatten (Johnson, 2003:106). Vad som i grunden skiljer RFHL och RNS från varandra, är synen på missbrukarens roll i missbruket och behandlingen av detta (Goldberg, 2005:215). Följderna av legalförskrivningen på ett debattmässigt plan, var bland annat att RFHL fick genomslag för sina idéer i ett statligt sanktionerat projekt (Johnson, 2003:107).

Debatten om narkotika och narkotikapolitik fortsatte under 1970-talet med nya ingångar och organisationer. Daniel Törnqvist identifierar fem centrala positioner i 1970-talets narkotikadebatt i sin avhandling *När man talar om knark* (2009), varav det epidemiska perspektivet framhävs som en viktig faktor i debatten. Det epidemiska perspektivet företrädde i hög grad av socialläkaren Nils Bejerot, vars synsätt kort kan beskrivas i att missbrukaren lider av en sjukdom den inte kan kontrollera (2009:58). Vad Bejerot och organisationerna kring honom (RNS), bidrog med till svensk narkotikadebatt under 1970-talet och framåt, var att rikta ljuset från produktions till konsumtionsledet (Johnson, 2003:135). Det skall påpekas att Bejerots roll inte skall överdrivas i svensk narkotikapolitisk debatt, men att hans intensiva medverkan och lobbyarbete i slutändan kunnat urskiljas i lagstiftningsåtgärder (2003:135), till exempel i 1988-års kriminalisering av eget bruk av narkotika.

2.2 Syfte och frågeställningar

Forskning om narkotikapolitik i Sverige finns på en rad olika områden, men just nationalism är inte något som har vunnit större genomslag. Genom att bidra med en diskursanalys med nationalism som teoretisk utgångspunkt, uppfylls förhoppningsvis syftet att med en annorlunda vinkel, titta på ett område med stor bredd. Studien är inte tänkt att fungera som en debattinlaga, och inte heller tänkt att besvara frågan om vilken politik som är att föredra beträffande vilken politik som fungerar bäst. Avsikten med uppsatsen är att med hjälp av teorier om nationalism, bredda bilden av hur svensk narkotikapolitik i dagsläget kan utvärderas och att titta på om det finns ett genomgående tema över tid.

De frågeställningar som har utarbetats för att försöka uppfylla uppsatsens syfte lyder:

Hur presenteras narkotikan i förhållande till Sverige i den svenska narkotikapolitiska diskursen?

Hur kan relationen mellan nationalism och narkotikapolitik förklaras och förstås?

3. Forskningsbakgrund

Ett problem för den historiska forskningen om narkotikapolitik, är de olika definitionerna av när politiken på ett svenskt plan tar sin faktiska början. Åsikter om när svensk narkotikapolitik skall börja studeras, kan till exempel urskiljas i två studier av Johan Edman (2013 & 2015), där studieområdet bestämmer avgränsningen (1882-1982 & 1960-2000). Något som dock är utmärkande för det stora antalet studier, är att 1960-talet allt som oftast refereras till som en viktig period.

Med 1960-talet som bakgrund undersöker Daniel Törnqvist i sin avhandling framväxten av dagens narkotikapolitik och debattklimat om narkotikadebatt i svensk press 1970-1999. I avhandlingen framkommer det hur synen på missbrukaren genomgick en förändring under slutet av 1960 och början av 1970-talet (2009:79). Själva förändringen ligger enligt Törnqvist i hur missbruk och bruk beskrivs, samt att narkotikan intog alkoholens tidigare position som den stora folkhälsofaran (2009:79). En viktig poäng i resonemanget Törnqvist för, är att skiftet i fokus på narkotika och missbrukaren, åtföljdes av 1980-talets strömningar om hårdare straff (2009:92). Det är givetvis inte bara debattklimatet som formar politiken, men vad Törnqvist framför är i grund och botten att ett paradigmskifte inträffat i slutet av 1960 och 1970-talet. Detta är något som har åtföljts av att argument om hårdare straff, samt att den Bejerotska epidemiteorin vunnit fotfäste, löpt jämsides med en nästan total politisk uppslutning i narkotikafrågan (2009:161). Omdefinieringen av narkotikaproblematiken och synen på användaren beskrivs vidare av Dolf Tops (2003), där narkomanvårdskommitténs beskrivning av narkotika som en epidemi (2003:31), ses som en startpunkt i hur narkotikapolitiken i fortsättningen formulerats. Tops jämför två narkotikapolitiska modeller i Sverige och Holland, där 1960-talet i båda fallen markerar en förändring politiskt.

Ideologins roll och nationell konsensus kring narkotikafrågan, är ett annat studieområde som bland annat undersöks av Tham (1992) och Edman (2013 & 2015). I likhet med Törnqvists studie om debatten, framkommer det av Edmans studie om den svenska narkomanvården som ideologiskt projekt (2013), att narkotika under 1970-talet framställdes som något främmande för Sverige och svensken (2013:524). Det är specifikt den kulturella skillnaden och hotet mot

folkhemmet, som enligt Edman spelar en viktig roll i att formulera behandlingsmetoder och ståndpunkter i debatten. Tham påpekar hur utmålet av narkotikan som ett främmande hot och säkerhetsrisk, stärkt den restriktiva positionens ställning i politiken (1992:90), samt hur detta varit ett tema som inte varit isolerat till enskilda partier och organisationer.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer två teoretiska områden, diskursanalys och nationalism, redovisas överskådligt. Vidare följer mer specifika ingångar, tänkta att använda som analysverktyg i uppsatsen tillsammans med Faircloughs kritiska diskursanalys. Den kritiska diskursanalysen kommer i det här avsnittet att främst presenteras som en teori, för att i metodavsnittet utvecklas i hur den appliceras.

4.1 Diskursanalys

Hur kan världen och hur människan handlar analyseras genom hur människan talar? Är till exempel samspelet mellan tal och handling ett konkret eller ett abstrakt förhållande? I diskursanalysen är själva påståendet att världen är socialt konstruerad, och att hur vi talar och handlar står i förhållande till varandra, en överskådlig syn för hela perspektivet (Hardy & Phillips, 2002:5). För att exemplifiera vad en diskurs är, beskriver Hardy och Phillips (2002), hur en samling texter inom ett område formar en specifik diskurs. Ett första exempel är den psykiatriska diskursens introducerande av tanken om det omedvetna under 1800-talet. Diskursanalysens roll i det här fallet, är att med antagandet om att den sociala världen är konstruerad i relation till diskurser, undersöka hur sociala praktiker får sin mening från diskursen bakom den (2002:5).

Uppkomsten av diskursanalysen, med synen att språket konstituerar våra handlingar, bottnar i strukturalistisk och poststrukturalistisk teori. Rollen som språket spelar i människans handlingar, ligger enligt diskursanalysen i att människans handlingar får sin mening från språket, vilket gör att en analys av språket kan förklara människans sociala praktiker (2002:6). En viktig aspekt på denna punkt är att språket inte beskrivs som ett naturligt och fast fenomen. Istället är språket ett föränderligt ting vars natur leder till en diskursiv kamp (Jørgensen & Phillips, 2000:13).

Vad ger då teorin om relationen mellan språk och handling för antaganden i diskursanalysen? Det skall påpekas att det är makt och maktrelationer som är av intresse att belägga genom att analysera diskurser. Att använda diskursanalys för att studera språk och social handling, blir delvis en studie av hur språket används, men också av vem den används. Om grunden ligger i att språket och diskursen sätter gränserna för människans handlingar (Jørgensen & Phillips, 2000:136), blir diskursanalysens mål att undersöka hur dessa gränser sätts och upprätthålls.

4.1.1 Kritisk diskursteori

Det finns flera olika ingångar inom diskursanalysen, till exempel diskurspsykologi och diskursteori. Med tanke på att diskursanalysen både verkar som en metod och som teori, kan respektive ingång teoretiseras och appliceras relativt fritt (Jørgensen & Phillips, 2000:139). Den kritiska diskursanalysen företräds i detta stycke främst av Norman Faircloughs version. Vad som utmärker den kritiska diskursanalysen från andra diskursperspektiv, är att diskurs och sociala praktiker verkar i ett dialektiskt förhållande. Detta innebär att en social praktik formas av en diskurs, som i sin tur påverkas av den sociala praktiken (2000:71). Fairclough beskriver själv hur den kritiska diskursanalysen inte enbart bör ses som en diskursanalytisk form, utan snarare som ett överlappande analysverktyg mellan diskurser och sociala praktiker (Fairclough, 2010:10).

Hur den kritiska diskursanalysen används, och vilka kriterier den enligt Fairclough själv bör uppfylla, kan sammanfattas i tre punkter. Först och främst den tidigare nämnda tvärvetenskapliga inriktningen med överbyggande analys mellan diskurs och sociala praktiker. Vidare skall den kritiska diskursanalysen inte bara ses som en sammanfattad översiktlig genomgång av en diskurs, utan istället också inkludera en djupare systematisk textanalys. En tredje punkt ligger i att den kritiska diskursanalysen är normativ, med målet att undersöka maktrelationer i sociala praktiker och dess diskursiva bakgrund (Fairclough, 2010:11).

4.2 Nationalism

Att använda begreppet nationalism som en enhetlig förklaring för en rad olika företeelser, finner sitt problem i att begreppet oftast har flera ingångspunkter (Balibar, 2002:71).

Definitionen av nationalism kan exempelvis varieras till att innefatta ett brett spektrum, från den tyska föreningen på 1870-talet med Otto von Bismarck, till Mahatma Gandhis arbete i Indiens förening under 1900-talets mitt. Etienne Balibar påpekar att begreppet nationalism allt som oftast kan kopplas samman med ytterligare termer, likt populism och rasism(2002:71), vilket gör att nationalism som enhetligt begrepp blir svårdefinierat. Utan att försöka göra en alltför vid definition, beskriver Balibar hur ”överallt där det finns nationer härskar också nationalism” (Balibar, 2001:38). Denna bredare definition av nationalism gör gällande att nationalism bör ses som en ideologisk kraft, verkande jämsides med själva nationen.

Nationalism skall i det här sammanhanget ses som en del av nationens berättelse, med fokus på nationsbyggandet och skapandet av en nationell identitet (2001:39). En ytterligare beskrivning av Balibar, grundar sig på hur nationalism verkar som en antingen inkluderande eller exkluderande kraft. Om nationalism är grunden till nationalstaten, med verkan att sätta både moraliska och fysiska gränser, definieras begreppet som mer än bara en teoretisk ram, utan också som ett begrepp som får faktiska verkningar.

En ytterligare aspekt som bedöms i svårigheten att definiera nationalism som ett enhetligt begrepp, ligger i värderingen av vad som konstituerar det gemensamma och i förlängningen nationalistiska rörelser (Özirimili, 2010:205). Problemet som uppstår i och med detta, ligger i att det då skall formuleras en sammanfattad universell process som är bakgrunden till nationalism, samt möjlig att tillämpa på ett stort antal rörelser som i grunden skiljer sig åt. Vad som framförs till försvar för nationalism som helhetsbegrepp återfinns i en rad teorier, där forskare har accepterat svårigheterna med en enhetlig definition men ändå påvisar ett övergripligt ramverk. Exempel på detta är bland annat Craig Calhoun och nationalism som diskursiv formation, där analys av nationalism skall ses som ett fenomen som bör anpassas till det specifika fall som analyseras (Özirimli, 2010:205). I slutändan finns det en rad teorier om nationalism och nationalismens uppkomst, där respektive teori erbjuder sin egen förklaringsmodell.

4.2.1 Nationalism – diskursiv formation

I en teoretisk ansats att undersöka och beskriva nationalism, framför Craig Calhoun argumentet att nationalism bör ses som en diskursiv formation. Vad den diskursiva formationen grundar sig i, är att i de bestämda sätt människan talar på formas och återskapas nationalism (Özkirimli, 2010:187). Detta tar sin utgångspunkt delvis i en kritik mot andra teorier och definitioner av nationalism, där Calhoun påpekar att vissa krav och definitioner inte är specifika för bara nationalism. Vad detta innebär för nationalism, ligger i att det blir den diskursiva praktiken per ett flertal områden, som formar hur nationalism konstrueras och uppfattas (2010:187). Den diskursiva bakgrunden beskrivs av Calhoun i form av att nationalism som begrepp är användbart för att upprätthålla identiteter och gränser, samt att en nationalistisk diskurs är en given bakgrund för att kunna prata om en nation. Att nationalism som diskursiv formation är tätt sammankopplat med hur vi handlar (Calhoun, 1993:214), återkommer i hur nationalism till trots svårigheterna med att definiera fortfarande fungerar som en tydlig uppdelning i vardagen (1993:215).

Att utgå från nationalism som en politisk formation har dock sina svårigheter. Detta först och främst i hur nationalism används och konstrueras som ett politiskt mått. Exempelvis hävdas nationalism i en politisk kontext att delvis fungera som ett upprätthållande och kontrast mot andra nationer (Özkirimli, 2010:188), men samtidigt som en bekräftelse av nationens historiska bakgrund (Calhoun, 1993:214). Det är viktigt att se nationalism som ett begrepp även utanför den politiska sfären, där svårigheten att definiera nationalism utgör begreppets mångtydighet. Det är hur vi talar om nationen och nationalism, som i allra högsta grad reproducerar nationalism. Att tala om nationalism som en inte bara intern, men också extern form av begränsning, är vad som är viktigt att ta fasta på i att förstå nationalism som ideologi och hur det tar sig till uttryck (1993:216).

4.2.2 Nationalism – banal nationalism

Teorin om banal nationalism, behandlar om hur handlingar och uttryck i vardagen, reproducerar och bekräftar nationen (Özkirimli, 2010). Begreppet banal nationalism myntades av Michael Billig, i ett försök att förklara att nationalism inte bara är ett svar på historiska processer och indelningar. Vad banal nationalism tar fast på, är att det vardagliga språket är en

faktor som legitimerar nationalism (2010:171). Vidare återfinns vardagliga handlingar som en form av legitimering och reproducering av nationen, till exempel att betala med landets valuta eller att hissa landets flagga (Billig, 1995:67). Hur detta får sin legitimitet för nationen, ligger i att det upprätthåller ett vi och dem, där uppdelningen och användningen av det egna är en exkluderande handling (Özkirimli, 2010:172). Vad detta får för konsekvenser, återfinns i att det fungerar som en ständig påminnelse om att nationen verkar och existerar, där existensberättigandet ges när nationens symboler bekräftas (Billig, 1995:15).

En poäng som går att ta fasta på med banal nationalism, är att teorin inte används för att studera uppkomsten, utan snarare hur nationalism fortlöper och upprätthålls. Ett grundläggande antagande framförs av Billig i kritiken av mediernas rapportering och framställning. Till exempel vilka personer som anses tillhöra det gemensamma ”vi”, och vilka nyheter och personer som tillhör de andra. Själva rollen medierna spelar i att bekräfta nationalism, blir att en i avseende möjligen oskyldig struktur med inrikes och utrikesnyheter, egentligen verkar som en bekräftelse och upprätthållande av nationen (Özkirimli, 2010:172). Det är med riktning mot handlingar i vardagen som Billig och banal nationalism, diskuterar politiken och politikernas roll för nationen. Först och främst i form av politikernas anspråk på att tala för nationen och folket, vilket i sig innebär ett upprätthållande av nationen, men också i hur politikens uppdelning av inrikes och utrikes likt medierna verkar exkluderande (2010:173).

5. Metod

Det här avsnittet tar avstamp i en diskussion om motivering kring valet av metod. Detta följs av en beskrivning hur vald metod kan användas och används i uppsatsen, samt kritik mot metoden. I avsnittets avslutande del beskrivs metoden och materialets avgränsning.

5.1 Metodologisk diskussion och motivering

I processen att välja en adekvat metod för att kunna besvara forskningsfrågorna, samt att förhålla sig någorlunda nära det stora urvalet, har Faircloughs kritiska diskursanalys valts. I Faircloughs kritiska diskursanalys vilken utgörs av tre dimensioner, appliceras i den här uppsatsen dimensionerna social praktik och diskursiv praktik. Anledningen till valet av diskursanalys utgörs först och främst av verktygets möjlighet att över tid undersöka relationen mellan språk och handling. Det är specifikt den kritiska diskursanalysen, med ingången social praktik och diskursiv praktik, som framstår bäst lämpad för den här analysen. Visserligen är det möjligt att genomföra en kvantitativ innehållsanalys, men då föreligger tyvärr risken att uppsatsen blivit för snävt inriktad på att studera ord som enskilt objekt. Diskursanalysen, och specifikt den kritiska diskursanalysen, har alltså enligt författarens egen förförståelse varit det verktyg som med ett tydligt ramverk kunnat möjliggöra en långtgående analys över tid. Detta återspeglas också i materialvalet, samt i definitionsfrågan av narkotikapolitik. I det fall en kvalitativ innehållsanalys skulle ha genomförts, är det möjligen att föredra en snävare avgränsning i form av område och tidsperiod. Här återkommer diskursanalysens möjlighet att fånga in och avgränsa en diskurs, utifrån andra ramar och definitioner.

5.1.1 Kritisk diskursanalys – den tredimensionella modellen

Av de diskursanalytiska metoder som återfinns för att analysera material, skiljer sig Faircloughs kritiska diskursanalys genom att se diskurser som både konstituerande och som konstituerade (Jørgensen & Phillips, 2000:71). Detta kommer till uttryck i att den kritiska diskursanalysen skall undersöka hur diskursiv och social praktik påverkar varandra och samverkar. Det ramverk som Fairclough har konstruerat för kritisk diskursanalys är för den här uppsatsen, tänkt att användas för att studera hur den narkotikapolitiska diskursen i form av statliga offentliga utredningar, löper jämsides med den faktiska politiken. Att ta fasta på är att det är kombinationen mellan textanalys och social, samt diskursiv praktik som formar diskursanalysen (2000:72).

Den metodologiska användningen av kritisk diskursanalys bör enligt Fairclough själv, inte bara ses som en linjär modell med tre steg (2010:234). Diskursanalysen bör istället anpassas till undersökningsobjektet samt att huruvida analysen sker i tre steg följande varandra, eller fram och tillbaka, ligger i forskarens egen tolkning. Detta ligger i enlighet med hur Fairclough beskriver det ”kritiska” i den kritiska diskursanalysen. Hur det kritiska kommer till uttryck, ligger i att undersöka maktrelationer och sociala praktiker (2010:231).

Att använda kritisk diskursanalys, utgörs som sagt av tre dimensioner vars ordning inte är förbestämd. Den tredimensionella modellen är tänkt att användas för att analysera sambandet mellan text, social och diskursiv praktik. Anledningen till detta beror på att alla enskilda fall av språkbru, sätts samman som en kommunikativ händelse (Jørgensen & Phillips, 2000:74). Textens roll i den kritiska diskursanalysen består av att analysera textens beståndsdelar och egenskaper, i form av hur texten ser ut. Den diskursiva praktiken innebär att studera i vilken relation en text står till andra texter, både i hur texten har skapats men också i hur mottagarna av en text tolkar texten i relation till andra diskurser (2000:75). I den tredje dimensionen, den sociala praktiken, sätts den textuella och diskursiva praktiken i samband med social praktik. Det är analysen av dessa tre dimensioner som formar en kommunikativ händelse, och därmed är målet att studera i den kritiska diskursanalysen.

5.1.2 Kritisk diskursanalys i uppsatsen

Hur den kritiska diskursanalysen används i den här uppsatsen, är tänkt att utgå från två av de tre dimensionerna. Användningen av kritisk diskursanalys kommer till uttryck i att studera texterna (SOU), i den sociala och diskursiva praktiken och sfär de befinner sig i. Den sociala och den diskursiva dimensionen analyseras med samband till varandra. Textens omfång och utformning, står vidare i att analysera i den diskursiva praktiken. I den diskursiva praktiken sätts sedan texterna i relation till varandra, med en analys av interdiskursivitet och intertextualitet. Genom att titta på interdiskursivitet och intertextualitet, ges det möjlighet att undersöka hur respektive utredning står i relation till varandra. Är till exempel 1960-talets utredningar en ideologisk grogrund som påverkar ända in på 2000-talet, och hur skulle detta då komma till uttryck. Att studera interdiskursivitet ger möjligheten att titta på om texterna och diskursordningen bygger på andra diskurser. Vad detta erbjuder blir att kunna undersöka om exempelvis en vårdiskurs, blir förekommande i narkotikapolitisk diskurs. Intertextualitet ger möjlighet att studera hur texterna i en diskurs bygger på andra texter inom samma diskurs. Detta kan ta sig till uttryck i språk, definitioner eller till och med citationer till tidigare texter inom samma diskurs. De två verktygen interdiskursivitet och intertextualitet får alltså sin roll i analysen som en utgångspunkt, för att analysera den diskursiva praktiken och i förlängningen diskursordningen.

Den tredje dimensionen analyseras genom att studera i vilket socialt sammanhang som texten tar sin form i. Detta skall kunna skapa en förståelse och utredning av den sociala kontext och sammanhang som den narkotikapolitiska diskursen befinner sig i. Detta kan inte bara göras med hjälp av diskursanalys (Jørgensen & Phillips, 2000:76), varav det är här teorierna om nationalism blir till hjälp för att studera texternas både diskursiva och icke-diskursiva egenskaper. För att ta fasta på diskursiv praktik, ämnar då analysen av den sociala praktiken till att undersöka om det har skett en förändring eller ej i ideologisk och praktisk social praktik. Båda av de två dimensionerna och analysnivåerna bidrar till att utforska olika element av frågeställningarna. Kritisk diskursanalys blir en metod för att studera och undersöka om statens offentliga utredningar, och svensk narkotikapolitisk diskurs, kan sägas utgöras av nationalistiska drag. Detta genom inte minst hur narkotika och användare av narkotikan beskrivs, men också genom hur utredningarna i relation till varandra kan befästa och upprätthålla maktrelationer. Sett till att materialet på varje utredning är omfattande,

transkriberas inte materialet. Hela utredningarna studeras och materialet som analyseras och beskrivs, skall till stor del vara sammanfattande för hela utredningen.

5.1.3 Kritisk diskursanalys – kritik

Användningen av kritisk diskursanalys kan delvis kritiseras för angreppssätt och för materialval. Till trots att kritisk diskursanalys framför ett verktyg för att analysera diskursiv och social praktik, har specifikt skiljelinjen mellan de två kritiserats (Jørgensen & Phillips, 2000:93). Detta återfinns bland annat i att det inte finns någon klar definition på hur den teoretiska ansatsen som används för social praktik skall utgå ifrån sett till teori och omfång. Detta har i uppsatsen försökt att undvikas genom att avgränsa det teoretiska urvalet, samt tydligt klargöra val och inriktning av teorin. Det är alltså avsett att en snävare teoretisk inriktning, skall kunna minska risken för ett alltför brett teoretiskt omfång och låg reliabilitet. Materialomfånget har i kritisk diskursanalys också ansetts vara problematiskt, då det relativt lilla materialet i en stor diskurs, kan anses vara svårbedömt och tendensiöst. Vad som däremot skall försvaras till denna kritik, är att det är den avgränsning av diskursen som författaren själv gör som kan analyseras. Målet för den här uppsatsen är alltså inte att kunna dra slutsatser om hela den svenska narkotikapolitiska diskursen, då detta skulle kräva ett större material i en kvantitativ undersökning. Däremot kan det genom välmotiverat urval, i att studera statens offentliga utredningar, undersökas om nationalism är ett genomgående tema historiskt.

En ytterligare kritik mot den kritiska diskursanalysen, vilken egentligen kan riktas mot alla kritiska perspektiv, är det tydliga målet att blottlägga maktförhållanden, samt att undersöka eventuella lösningar och förändringar på detta (Herbst, 2011:2). Det bör däremot sägas att makt och tendensiösa ansatser inte är något som är isolerat för kritisk analys, varav en viktig skillnad är att kritisk analys och diskursanalys är tydlig med målet. Vidare behöver en användning av ett kritiskt perspektiv och kritisk diskursanalys inte nödvändigtvis innebära att författaren har en bestämd politisk åsikt. Målet för den här uppsatsen är snarare att objektivt undersöka ett ämne, där metod och teori är ett hjälpmedel och inte ett mål för att uppfylla ett förbestämt syfte.

5.1.4 Empiriskt urval

I likhet med vad som tidigare nämnts är den svenska narkotikapolitiken ett stort område. Därför har det funnits svårigheter med att välja ut relevant material, både för att behålla en relevant avgränsning men också för att möjliggöra en överskådlig analys. I en första utgångspunkt för att samla in material, studerades narkotikapolitik i Sverige på ett historiskt plan. Detta för att kunna sätta ut nedslagspunkter, samt för att öka den egna förståelsen för utvecklingen. Urvalet av nedslagspunkter har framtagits genom att titta på den kronologiska listan Tham (2003) använt sig av för att beskriva viktiga förändringar och årtal i narkotikapolitik från 1967. Efter att ha formulerat forskningsfrågan, samt läst in sig på narkotikapolitik, föll valet på statens offentliga utredningar. Relevansen i att studera en SOU återfinns i att utredningarna är en av grunderna för lagförslag, samt att utredningarna tas på initiativ av politiker. Detta har gjorts för att ha maktaspekten i åtanke, där politikernas och utredarnas språk och förslag blir det som utgör svensk narkotikapolitisk diskurs. Avgränsningen av den narkotikapolitiska diskursen blir därmed statens offentliga utredningar.

En ytterligare motivering till varför detta har gjorts, ligger i att det blir ett samstämmigt material från vad som kan sammanfattas till en aktör. Visserligen är medförfattare olika för respektive utredning, men det är SOU som plattform och material, som i denna form får representera diskursen. Detta ligger vidare i att SOU:er publicerade vid olika årtionden kan ha tendenser av tidens strömningar och politik, vilket ytterligare möjliggör en analys som speglar makt och diskurs. På regeringens hemsida, samt indexerat av Linköpings universitet, återfinns samtliga SOU:er från 1922 till 2016. Sökord som har valts ut är narkotika, samt en avgränsning från 1965-2015. Sökordstermen narkotika har valts ut för att benämningen är en term som används för att beskriva preparat och missbrukare, där till exempel droger eller knark används mer specifikt. Detta erbjuder att ta del av utredningar om läkemedelsmissbruk, Socialstyrelsens utredningar och liknande där språkbruket och användningen av narkotika förekommer.

De SOU:er som har valts ut att analysera är:

SOU1967:41 – Narkotikaproblemet Del II Kontrollsystemet

SOU1981:7 – LVM: Lag om vård av missbrukare i vissa fall

SOU1984:13 – Samordnad narkotikapolitik

SOU2000:126 – Den narkotikapolitiska utmaningen

SOU2011:66 – Sveriges internationella engagemang på narkotikaområdet

6. Resultat och analys

I nedanstående avsnitt kommer varje SOU att analyseras i kronologisk ordning, med SOU1967:41 som första text. Varje SOU kommer att följas av en mall där först bakgrunden och uppkomsten till utredningen beskrivs, följt av en analys av textens diskursiva praktik. Efter den diskursiva praktiken följer ett avsnitt om social praktik, där texten sätts i sammanhang med de teoretiska utgångspunkterna i en större kontext.

6.1 SOU1967:41

6.1.2 Textens bakgrund

I bakgrunden till utredningen författad av Medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté, föreligger ett uppdrag att precisera och ligga till hjälp för utformning av lagförslag på narkotikaområdet (1967:9). Själva utredningen är beställd av Kunglig Majestät, med en arbetsgrupp bestående av både läkare och tjänstemän inom departementet. För att beskriva den diskursiva praktik vilken utredningen verkar i, ligger delvis i att utredningen är beställd av ett statligt organ, menat att vara underlag till lagstiftningsarbete. Då det i utredningen själv står beskrivet att Medicinalstyrelsen till trots har fått utreda förslag på andra områden än det medicinska, med hjälp från bland annat tull och polis (1967:9), framgår det att arbetet har påverkats av andra myndigheter än den vilken nämnt arbete tilldelats. Detta innebär att det finns svårigheter att utreda på vilka fler punkter än just områden där tull och polisväsendet berörs, som dessa myndigheter har givit synpunkter och eventuellt påverkat processen och utredningsarbetet. Processpåringningen av textens författande finns visserligen beskrivet, men det blir till trots inblandningen av andra myndigheter och organ, något som försvårar arbetet med att klarlägga arbetets kedja.

6.1.3 Diskursiv praktik

Överlag är hela utredningen präglad av termer från en mängd olika diskurser. Anledningen till detta ligger möjligtvis i sammansättningen av kommittén, med tjänstemän arbetandes tillsammans med läkare. Hur olika diskurser blandas samt hur tidigare texter inom samma diskurs refereras till, framkommer i utredningens olika avsnitt. För att bygga vidare på hur utredningen bygger på texter inom samma diskurs, samt refererar till dessa, framkommer det i ett tydligt användande av termer hämtade från tidigare utredningar på området. Det refereras till statistiska undersökningar, och arbetet motiveras med bakgrund i hur narkotikafrågor har debatterats tidigare. En viktig skillnad, och ett brott mot diskursordningen, är att narkomanvård och repressivt arbete nämns som två motpoler till varandra. Detta kan beskrivas i hur utredningen i hänvisningar till tidigare arbeten på området, tydliggör att det inte får sättas en kil mellan vård och preventivt arbete kontra hårt och repressivt. I utredningen förekommer element från andra diskurser, där en polisdiskurs framträder tydligt i ett flertal kapitel. Detta understryks i hur polisen och tullväsendets roll konsekvent rapporteras om, samt att termer som bekämpning och insatser förekommer. Om utredningen som helhet framkommer det att olika diskurser blandas i respektive avsnitt. Till exempel återfinns både element från en medicinsk diskurs och en socialpolitisk diskurs i de avsnitt där åtgärder på dessa områden behandlas. Vad detta innebär som helhet för den narkotikapolitiska diskursen är att det blir en interdiskursiv blandning, där nya element i denna utredning eventuellt kan komma att förändra hela den narkotikapolitiska diskursen.

6.1.4 Social praktik

Då det i utredningen sker en uppblandning av ett flertal diskurser, kan det delvis sägas att dessa står i motsats till varandra. Exempelvis framhävs både narkomanvården som ett viktigt verktyg, men också ökade resurser och ökade krafter från polis och tullbevakningens sida. En punkt som är viktig att ta fasta på är hur Sverige framställs i relation till andra länder, och därigenom också hur missbrukare i Sverige konstrueras. I utredningen beskrivs utförligt hur narkotika importeras från utlandet, samt att detta är till stor del en anledning till att Tullverket skall få utökade resurser. På det stora hela får landet Sverige en relativt stor roll i utredningen, där det visserligen inte skall dras för stora slutsatser om en nationalistisk diskurs då

utredningen skall behandla åtgärder i landet, men trots detta är landets roll ofrånkomlig. Vad utredningens konsekvenser i social praktik rent konkret innebär är en tydligare lagstiftning på narkotikaområdet, där utredningens önskan att Sverige skall anpassa sig till internationell standard har efterföljts. Vad SOU1967:41 tydligt bör ses som, är att den internationella narkotikapolitiska diskursen på 1960-talet påverkat och fått genomslag i svenskt arbete. Sverige som nation är nu en del av ett internationellt problem, och det är Sverige i samarbete med det internationella samfundet som skall arbeta mot detta.

6.2 SOU1981:7

6.2.1 Textens bakgrund

Socialberedningens utredning om LVM föregicks av ett 1970-tal med både straffhöjningar och intensiv debatt (Johnson, 2003:134). I likhet med Medicinalstyrelsens utredning från 1967, skall utredningen om LVM vara ett komplement till rådande lagstiftning. Bakgrunden till utredningen börjar med att regeringen, denna gång under Centerpartiet med Fälldin som statsminister, beställt en utredning vilken skulle vara klar till implementeringen av den nya socialtjänstlagstiftningen (1987:3). Arbetet för den här utredningen har utgjorts av riksdagsledamöter samt ordföranden för justitierådet, då utredningsarbetet hunnit slutföras innan sakkunniga på Socialdepartementet tilldelats arbete. Det stora arbetet med utredningen har alltså genomförts av personer från politiken, och utan sakkunniga på området.

6.2.2 Diskursiv praktik

Utredningen om Lagen om vård av missbrukare i vissa fall, utmärker sig genom att den blandar både alkohol och narkotikapolitiska termer. Själva utredningen har en hög grad av interdiskursivitet, just med anledningen av alkoholens roll i utredningen. Termer som i första hand tillhör en alkoholdiskurs appliceras på narkotikamissbrukare. Utredningens interdiskursivitet med alkoholdiskursen, framhävs också i psykiatrins roll i utredningen. Det är en i högsta grad vårddiskurs som är till grund för utredningen, där termer som beroende, patienter och liknande används i återkommande stycken. Vad psykiatrin och vårddiskursen

har för påverkan på texten, är i form av att de används för att rättfärdiga tvångsvård i vissa fall av narkotikamissbrukare. Blandningen och användningen av termer från andra diskurser leder alltså här till en förändring. I jämförelse med SOU1967:41, där vård och missbrukare framställs som enskilda personer i en grupp av missbrukare, har det i denna utredning framträtt ett nytt perspektiv, nämligen medberoende. Till exempel framträder missbrukarnas familjer (1981:41) som drabbade av missbruket, samt att missbruk nu beskrivs som ett socialt problem som i princip skall botas.

Ett fenomen som i utredningen utgör en stor förändring, återfinns i hur missbrukaren konstrueras i relation till samhället. Detta kan ses som ett diskursbrott och en diskursiv förflyttning i jämförelse med tidigare analyserad utredning. Det är specifikt termer och beskrivningar av medberoende, samt kommentarer om missbruk och sociala problem, som omformulerar både missbrukarens och missbrukets roll. I egenskap av att utredningen behandlar tvångsvård, och är tänkt att vara underlag till socialtjänstlagstiftningen, är detta skilda sätt att skriva på av stor betydelse. Det innebär delvis att rekonstruera missbrukaren som en fara, inte bara för sig själv men också närstående i samhället, samt också i att ytterligare marginalisera narkotikamissbrukaren från samhället. Ur en ideologisk diskursanalytisk synpunkt fastställs narkotikamissbrukarens roll som underordnad och möjlig att tvångsvårda, där utredningen både som material och i vad som faktiskt står skrivet, bidrar till att reproducera missbrukaren till en hjälplös och svag individ.

6.2.3 Social praktik

Arbetet till SOU1981:7 ligger i en tid där ett flertal organisationer på missbruksområdet etablerats och tagit del av debatten. Detta sker efter en period av höjda straff och ett ökat lagstiftningsarbete på området (Tham, 2003:6). Vad lagstiftningsarbetet och de höjda straffen under det sena 1970-talet och tidiga 1980-talet kan ses som i relation till utredningen, är att den narkotikapolitiska diskursen håller på att förändras. Visserligen utkom det utredningar under 1970-talet, men det är först i skiftet mellan årtiondena som det faktiskt bär frukt i något konkret. Under den här perioden kan Nils Bejerot och lobbyorganisationerna RNS och FMN anses ha fått genomslag för tankarna om att det är i missbrukarledet som de främsta insatserna bör riktas (Johnson, 2003:135). Vad Bejerot, socialläkare i tjänst för polisen, bidragit med till diskursen finns i epidemiperspektivet. Hur diskursen verkar som både konstituerande och

konstituerad kan alltså här ses som att en allmän samhällelig opinionsbildning, riktad den narkotikapolitiska diskursen mot vård och tvångsvård av missbrukare. Det skall inte hävdas i alltför stora drag att Bejerot ensamt påverkade och bidrog till utredningen, men debattklimatet och hegemoniseringen av ett ”insatsperspektiv” kan utan tvekan utrönas i både denna utredning och nästföljande (SOU1984:13). Den diskursiva praktiken kan alltså sägas upprätthålla en maktordning och problemdefinition av missbrukarna, vilket befästs i den sociala praktiken i form av lagstiftning.

6.3 SOU1984:13

6.3.1 Textens bakgrund

År 1982 tillkallades Narkotikakommissionen på ett bemyndigande från regeringen Palme. Anledningen till att ytterligare utredning på det narkotikapolitiska området beställts, motiveras med att det funnits ett behov av material till att bereda underlag för att intensifiera kampen mot narkotikan. För att sätta utredningen i kontext är den författad under en regering med Socialdemokraterna, samt i nära anslutning till utredningen om LVM (SOU1981:7). Vidare kommer detta under en period när tongångarna skärpts i den narkotikapolitiska debatten, där paroller som ”ett narkotikafritt samhälle” (1984:72) förekommer. Utredningsarbetet och produktionen har för den här rapporten delats i två grupper, varav den ena består av riksdagsledamöter respektive den andra gruppen bestående av personer som i sitt arbete kommit i kontakt med narkotikafrågor. Här har alltså utredningen tagits fram av både politiker, men även tjänstemän som Stockholms polismästare Hans Holmér. Vidare har referensgrupper tagit del av arbetet bestående av personer ur samma kategorier som i de olika arbetsgrupperna.

6.3.2 Diskursiv praktik

I enlighet med direktiven för utredningen, läggs stor vikt på att beskriva och utreda åtgärder och verktyg vilka kan vara användbara i arbetet mot narkotika. I utredningen refereras det i hög grad till undersökningar och statistik, där akademisk diskurs blandas med termer från

politisk diskurs. Statistiska undersökningar används för att rättfärdiga och förklara behovet av åtgärder, med en hårdare ton än tidigare utredningar. Visserligen är inte användningen av undersökningar och statistik ett nytt fenomen för just denna SOU, men däremot används det nu i relation till termer från en näringslivsdiskurs, exempelvis policy och mål.

Diskursordningen i narkotikapolitiken består av, vilket tidigare undersökta utredningar visat, ett stort antal diskurstyper med en salig blandning genrer och diskurser. Vad som blir anmärkningsvärt för Narkotikakommissionens utredning, är att vetenskap och statistik nu tydligt kopplas till ett politiskt mål. Den diskursiva praktiken i narkotikadebatten, parallellt med ny lagstiftning på området, har år 1984 lagt grunden för vad som i fortsättningen blir en tydlig förbudspolitik.

I termer av interdiskursivitet och intertextualitet har det vid det här laget, hunnit vävas in ett flertal nya begrepp i den narkotikapolitiska diskursen. Vad som tidigare har omformulerat diskursordningen, framstår i den här utredningen som väletablerade begrepp. Exempel på detta är skrivelsen om Sverige och internationell politik, där Sveriges roll nu inte bara är att arbeta tillsammans mot narkotikan. I utredningen beskrivs Sverige snarare som en ledande nation inom det internationella samfundets narkotikapolitik, där export av politik nu har blivit ett mål. Skillnaden gentemot den tidigare politiken och utredningar på området, är att det nu är Sveriges mål om ett narkotikafritt samhälle, samt de åtgärder landet skall ta till för detta som det fokuseras på. Den narkotikapolitiska diskursen har på allvar blivit politisk i den grad att utredningen tydligt lägger fokus på av politiker utsatta mål, till skillnad från oberoende analys av sakkunniga.

6.3.3 Social praktik

Den tydliga blandningen av element från ett flertal diskurser, innebär att den här utredningen bidrar till att diskursordningen står fast. När den svenska narkotikapolitiken genomgått både förändringar i inriktning på vård och förskrivningsprojekt, har nu förbudslinjen vunnit kraft. Det går inte att komma undan från det faktum att Sverige och svenska medborgare spelar en stor roll i utredningen. Narkotikan beskrivs som ett hot mot hela samhället, där politiker och rättsväsende har tagit på sig uppgiften att skydda folket mot detta skadliga hot. För att exemplifiera detta beskrivs polisens förtroendekapital som ett nödvändigt måste i att klargöra för medborgarna att missbruk av narkotika är oacceptabelt (1984:86). I en ytterligare

svängning mot att inkludera hela samhället, tillskrivs föreningslivet och diverse organisationer en stor roll i att mobilisera samhället mot narkotikan. Sveriges internationella engagemang pekar också på att det anses viktigt att exportera politiken, i ett försök att öka Sveriges svängrum på den politiska arenan.

På det stora hela är 1984-års narkotikautredning ett tecken på att paradigmskiftet i svensk narkotikapolitisk diskurs är komplett. Politiska mål och rättfärdigandet av dessa har nu kommit att bli legitima, i fallet av att det nu ska ske ett krafttag från hela samhället. I tidigare utredningar redovisas antalet narkotikamissbrukare, där fokus ofta har varit på tung narkotika och missbruk via injicering. Detta har i den här utredningen bytts ut till att nu gälla hela samhället, ett större spektrum av preparat, samt omfatta ett större antal individer och organisationer. Det framhävs att det nu är viktigt att Sverige står tillsammans i en enad front mot narkotikan, både på ett inhemskt samt på ett internationellt plan.

6.4 SOU2000:126

6.4.1 Textens bakgrund

”Vägvalet – den narkotikapolitiska utmaningen” initierades efter ett regeringsbeslut med Margot Wallström som dåvarande minister och ansvarig för Socialdepartementet. Initiativ till utredningen togs år 1998 där målet var att sammankalla ännu en narkotikakommission, med uppdraget att utvärdera de narkotikapolitiska insatser vilka antogs på 1980-talet samt bidra med förslag på effektiviseringar till dessa. I relation till lagstiftning kommer utredningen cirka tio år efter det att eget bruk av narkotika kriminaliserats (Tham, 2003:6). Processen och arbetet med utredningen bestod denna gång av att studera och gå igenom lagstiftning på området samt bistå med förslag på insatser för att förebygga och rehabilitera missbrukare. Sammansättningen av denna upplagas narkotikakommission, bestod av ett antal riksdagsledamöter under ledning av EU-parlamentarikern Anneli Hulthén.

6.4.2 Diskursiv praktik

Inom själva utredningen framkommer en rad termer och meningar vilka refererar till tidigare svensk narkotikapolitik. Själva arbetet med utredningen och materialet, beskrivs direkt som ett verktyg ämnat att upprätthålla den svenska restriktiva hållningen (2000:12). Den svenska narkotikapolitikens restriktiva hållning är alltså här utgångspunkten för arbetet, där kommissionen själva anser att ingen fakta skulle tala för att ett annat alternativ skulle vara bättre för landet. Parollen om det narkotikafria samhället återkommer även i utredningen, där detta mål nu även 20 år efter att det utsattes, ligger kvar som det definitiva målet med politiken. Detta är något som är genomgående för utredningen där utformningen i likhet med 1984-års narkotikautredning, är tydligt inriktad på att uppfylla mål. Med tanke på att lagstiftningen inte förändrats till en mindre restriktiv, samt att målet om narkotikafritt samhälle ligger kvar, står den här utredningen som en klar upprätthållare av det hegemoniska ideal som varit rådande i narkotikapolitisk diskurs sedan 80-talet.

Rent språkmässigt och diskursmässigt visar den här utredningen på att det uppenbarligen finns bestämda sätt att tala om, samt beskriva och utvärdera narkotika och narkomaner i svensk narkotikapolitik. För att sätta det i relation till 1967-års utredning av narkomanvårdskommittén, har tonläget blivit annorlunda samt betydligt mer inriktat till att förhålla sig mot en politisk diskurs. Till trots svårigheten att utreda vad som är en tydlig ideologi, kan det med viss bestämdhet hävdas att den ideologiska ståndpunkt som från 1970-tal och framåt kämpat hårt mot narkotikan, vunnit stort inflytande över narkotikapolitisk diskurs. Vad detta möjligtvis kan bero på, ligger i de tillsättningar som fått till ansvar att arbeta med de narkotikapolitiska utredningarna. Det är i allra högsta grad politiker som har varit ansvariga vilket i takt med en i riksdag samstämmig syn, samt en genomgående repressiv politik över ett flertal regeringar med olika partibeteckningar, bidragit till att institutionalisera ett specifikt språkbruk och arbetssätt. Tillträde till den sfär där utredningarna författas är alltså begränsad till politiker, där den rådande politiska diskursen om nolltolerans troligtvis varit en bidragande orsak till hur utredningen har författats.

6.4.3 Social praktik

Politikernas roll och myndigheternas uppdrag att vårda och ta hand om medborgarna, är i allra högsta grad ett återkommande tema i den här utredningen. Det explicit utsatta målet att upprätthålla det narkotikafria samhället som enda legitimt mål, samt beskrivningen av medborgarna och landet som ett i kampen, påvisar drag av att låta narkotikafrågan verka som en enande funktion för medborgarna. I utredningens början hävdas det att narkotikafrågan fallit i glömska, där resurstilldelning och anslag till berörda organ minskat, i ett resultat av att debatten för författarna framstår som klar. På ett antal punkter framhävs det att svensk politik har varit framgångsrikt och lyckosam, men att narkotikafrågan detta till trots inte får falla i glömska. Den diskursiva kampen om ideologi och företräde i narkotikafrågor verkar i det närmaste vara avgjord sett ur utredningar initierade av regeringen. I frågan om vad som tydligt uppträder i relation till den sociala praktiken, är att diskordningen i narkotikapolitik verkar vara befäst. Om diskurser verkar konstituerande för social praktik, har de bestämda sätt att tala om i utredningarna, utan tvekan speglat sig i hur lagstiftningsarbetet har yttrat sig. Om den sociala praktiken antas vara konstituerande för diskursen, kan det antas att en nationell självgodhet har påverkat formuleringar om politikens vara eller icke vara.

Relationen mellan att hävda att den svenska politiken varit lyckosam, samtidigt som ytterligare förslag efterfrågas, visar möjligtvis på att narkotikadebatten varit ett framgångsrikt verktyg för att i politiken kunna enas. Detta grundas i att det i utredningen ständigt påminns om att de åtgärder vilka drivits igenom varit framgångsrika, men att dessa även kan utökas. Retorik och exempel angående närstående och samhällets skada av missbruk (2000:78), upprepar påståendet av att det är Sverige och medborgarna som tar skada av narkotikan, samt att det är Sverige och medborgarna som skall lösa detta. Möjligtvis speglar oron över att narkotikafrågan skall ha fallit i glömska, en längtan efter en enande fråga över politiska gränser.

6.5 SOU2011:66

6.5.1 Textens bakgrund

Utredningen om Sveriges internationella engagemang på narkotikaområdet genomfördes under en borgerlig alliansregering, där Socialdepartementet erhållit uppdraget att utvärdera Sveriges roll samt möjligheter att påverka internationell narkotikapolitik (2011:41). Detta utgår ifrån ett direktiv (dir. 2010:82, bilaga 1), där Sveriges engagemang i internationell narkotikapolitik skall utvärderas. I utredningens uppgifter ingår inte specifikt att utreda narkotikapolitiken på ett inhemskt plan, utan det är snarare att redogöra för den inhemska politiken och hur den kan användas internationellt. Arbetet till utredningen har bestått av att en tillsatt expertgrupp, bestående av sakkunniga från berörda departement, tagit fram utredningen under ledning av särskild utredare Christina Gynnå Oguz. Utomstående experter har i arbetet anlåtats för att författa och bidra med synpunkter till avskilda delar (2011:43), samt att kontakt har tagits med frivilligorganisationer som är narkotikapolitiskt engagerade (här ingår bland annat Svenska brukarföreningen, Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, Föräldraföreningen mot narkotika, Svenska Carnegieinstitutet, m.fl.).

6.5.2 Diskursiv praktik

Med bakgrund av att utredningens mål och kontext står att finna i internationell narkotikapolitik med Sverige som aktör, framhävs i stora drag resultat och analys av internationella organisationer och myndigheter. En stor del av arbetet har genomförts i form av att utvärdera Sveriges roll i politiken, samt att redogöra för hur debatten tar sig på den globala politiska arenan inom området. Hur detta tar sig till uttryck, återfinns i att det finns en genomgående beskrivning av Sveriges politik i förhållande till internationell. Detta används i utredningen för att påvisa vilken politik Sverige har fört, samt vad politiken har för plats och möjlighet i internationellt arbete. I enlighet med SOU2000:126, förekommer termer om mål och processer, där utredningen i stort bygger på tidigare arbete på svensk nivå. För att beskriva hur den svenska politiken skall utformas, som visserligen erkänns utgöras av ett

någorlunda stort omfång material (2011:71), återges lagförslag samt utvecklingen på inhemsk nivå.

På ett rent diskursmässigt plan, bygger utredningen på tidigare texter inom svensk narkotikapolitik, där det i hög grad återfinns en manifest intertextualitet i referenser och språkbruk. Hur detta utvecklas på ett internationellt plan, är att det i utredningen påpekas att den svenska modellen skall föras vidare utomlands på ett betydligt mer drivande vis än tidigare. När harm-reduction presenteras, en linje som går i motsatt riktning mot den svenska, är det nästan i ett defensivt läge. Den vid det här laget etablerade frasen om ”ett narkotikafritt samhälle” (2011:62), presenteras här som ett mål där det finns bred politisk enlighet. Även om modeller och politik skild från den svenska presenteras, läggs stor vikt på att beskriva dessa som en tydlig motpol. En väsentlig skillnad mot tidigare utredningar blir faktiskt att politik i motsats till den svenska presenteras, om än i något övergripande form. Det skall inte hävdas att internationell narkotikapolitisk diskurs på något vis influerat författandet och utformningen av utredningen. Dock speglar erkännandet av andra positioner, samt termer tidigare inte använda i utredningar, att utredarna inte helt utestänger en annan politik än den svenska.

6.5.3 Social praktik

Då hela utredningen bygger på att utvärdera Sveriges möjligheter på ett internationellt plan påverka narkotikapolitiken, framhävs Sverige som en viktig spelare på detta område. Att placera in Sverige på den internationella arenan görs delvis genom att tillskriva landets roll inom politiken, där Sverige inte är isolerat från omvärlden. Något som tydligt beskrivs, är hur länder på andra kontinenter står för produktionen och exporten av narkotika. Dessa länder, till exempel Afghanistan och Colombia presenteras sedan i relation till Sveriges bundsförvanter i politiken, där USA och Japan nämns. Det arbete och den roll Sverige har är delvis att bidra med stöd och pengar till produktionsländerna, i samspel med ökat inflytande på förd politik. Den svenska modellen skall alltså vara den rådande och framgångsrika. Hur Sverige har utformat sin politik, presenteras på ett stolt vis med fokus på ett ”vi”, där inflytande och påverkan tas fasta på som ett kvitto på väl genomfört arbete. Representationen av Sverige som en global och viktig spelare, med ett ansvar att arbeta och påverka produktionsländer, framträder tydligt i utredningen. Det går i princip att ta det till den punkt att det är andra

länders fel till narkotikaproblemet, där Sverige har fått ta del av problemen och i egenskap av detta skall bidra globalt till att lösa detta.

Att narkotikan är ett utländskt fenomen, presenteras faktiskt i genomgången av den svenska politiken där synen på narkotika som kulturellt främmande, återfunnits i svensk politik ända sedan 1970-talet (2011:63). De svenska politikernas roll, samt förslaget att tilldela frivilligorganisationer mer stöd i arbetet internationellt (2011:203), uppvisar en självbild av att Sverige globalt skall verka för målet om ett narkotikafritt samhälle. Det är i mångt och mycket en nationell stolthet över politiken, där påverkan och lobbyarbete ses som en nödvändighet som genomsyrar utredningen. I egenskap av att svensk narkotikapolitik under flera perioder försökts exporterats, blir utredningens förslag en förlängning av den svenska statens bild av landets politik på området. I slutändan framstår själva tanken om en utredning ämnad att bredda och exportera den svenska politiken, som ett slutgiltigt resultat på att en restriktiv politik vunnit laga kraft i landet. Den breda uppslutningen som beskrivs, både politiskt och i civilsamhället, cementerar den svenska narkotikapolitiska diskursen som enhetlig och med ett tydligt mål. Politikernas roll framhävs i stor grad som viktiga företrädare för landet, där representationen nu skall främja och inte bara bevaka svenska intressen. Den diskursiva praktikens enhällighet i narkotikafrågan, kan om nu möjligt sägas även vara av intresse att driva igenom internationellt.

7. Slutdiskussion

I arbetet med uppsatsen formulerades syftet till att med teorier om nationalism, bredda perspektivet på svensk narkotikapolitik och specifikt narkotikapolitisk diskurs. Syftet med att studera nationalism och svensk narkotikapolitik fanns i en förhoppning att med kritisk blick, få möjlighet att undersöka de utredningar som i stora drag varit grunden för lagförslagen och i förlängningen den förda politiken. Även om valet av kritisk diskursanalys som metod kan kritiseras för att rikta uppsatsen mot ett perspektiv, har avsikten aldrig varit att bevisa och pröva en teori på området. Det har istället varit viktigt att använda de verktyg kritisk diskursanalys erbjuder, tillsammans med ett relativt sett outforskat perspektiv, på att analysera ett kontroversiellt område. Vidare har uppsatsens utformning och material försökt väljas på ett neutralt sätt för att inte försöka politisera och argumentera för någon form av politik.

När de fem utredningarna skall jämföras återfinns svårigheter i att materialet är skiftande. Detta både i form av storlek, men också i form av avgränsning och fokus. Problemet med att avgränsa svensk narkotikapolitik, då det egentligen inte finns något dokument som sammanfattar det i sin helhet, har försvårat arbetet med att försöka urskilja en klar linje i politiken. Att söka efter en genomgående linje skall dock inte sägas vara uppsatsens utsatta mål, men den spretiga utformningen av politiken och utredningsarbetet, utgör en stor fallgrop i att objektivt besvara ett påstående om ett genomgående tema. Det skall dock sägas att det i och med diskursanalysens möjligheter och begränsningar, trots allt erbjuder en möjlighet att försöka reda ut teman i politiken.

Vad som däremot går att säga utifrån materialet är att det går att identifiera ett antal centrala teman i texterna. Det framgår tydligt i att det har skett ett paradigmskifte i den narkotikapolitiska diskursen från sent 1960-tal, vilket cementerats i diskursen till dagens datum. Vad den första egentliga utredningen från 1967 pekar på är att Sverige framstår som ett land där narkotikaproblematiken anpassats till internationella regelverk, och att det nu är tid att forma en egen politik. Hur detta formuleras, samt hur brukare och missbrukare beskrivs, kommer sedan att förändras på ett avgörande sätt under 1980-talet. När utredningen om LVM samt narkotikautredningen från 1984 analyseras, ligger fokus i allt högre grad på att

utforma en stark och tydlig svensk politik. En viktig skillnad återfinns i förarbetet till utredningarna, samt i hur olika åtgärder presenteras. Narkotikapolitiken har visserligen varit ”politiserad” redan under 1960-talet, men det är i samband med parollen om ”ett narkotikafritt samhälle”, som narkotikapolitiken först formas till att bli ett politiskt mål och syfte med stort fokus på landet och medborgarna.

Utifrån teorierna om nationalism tänkta att användas i uppsatsen, skall det framföras att varje spår av nationalism egentligen är implicit. Det förefaller svårt att hävda att en direkt nationalism skulle vara förekommande i den svenska narkotikapolitiken. Däremot framträder förändringen i hur narkotika och narkotikalagstiftning beskrivs, samt politikernas ökade roll och önskan om ett enat ”vi” mot narkotikan, på tendenser att på lång sikt inlemma narkotikan som något främmande för svensk kultur. Den tydliga uppdelningen mellan vad som är svenskt och icke svenskt, blir tydligt inte bara i hur alkoholen beskrivs kontra narkotika, utan också i hur det internationella samfundet skall ta sig an narkotikan. Baserat på att materialet för undersökningen är SOU:er, går det inte att helt klargöra om hela den narkotikapolitiska diskursen skulle ha färgats av nationalism. Det blir däremot sett till vad som går att utläsa i utredningar, tendenser till att utmåla narkotikan som en utländsk fiende samt en form av statligt omhändertagande av medborgarna från detta främmande ting.

Att Sverige har en restriktiv narkotikapolitik genomsyrar i stort alla utredningar efter 1980. I det fall den narkotikapolitiska diskursen begränsat tillträde från parter med annan politisk åsikt än den rådande, är detta något som först framkommer i arbetet på internationell nivå. Att materialet och debatten i narkotikapolitisk diskurs som hänvisas till i utredningar, i stort begränsas till organisationer delande regeringens syn, förstärker bara synen av en hegemonisk narkotikadiskurs. Att den narkotikapolitiska diskursen i Sverige har ett stort antal intresseorganisationer med prohibitionistisk syn, visar delvis också på makten av en stark diskurs. Att arbetet med stat och regering premieras för dessa organisationer upprätthåller på sitt sätt också en avgränsning av åsikter i narkotikapolitik. Det är visserligen inte enbart prohibitionistiska organisationer som har delgett sina åsikter och kommentarer till utredningarna, då Svenska brukarföreningen (vilka företräder en annan politik än regeringens) även anlitas. Men antalet tillfrågade organisationer med kopplingar till parter som verkar för dagens politik, i kombination med en önskan att engagera civilsamhälle och föreningsliv, positionerar debatten till att som bekant främja och bevaka svenska intressen. I dessa svenska intressen framgår det däremot inte att det skulle återfinnas något annat än att upprätthålla den

politik som har förts sedan 1980-talet, med ett narkotikafritt samhälle som det övergripande målet.

Vad som tidigare har nämnts om svårigheterna med att genomföra och generalisera resultat från en diskursanalys, är viktigt att ta fasta på i hur resultaten på uppsatsen kan komma till användning. Egentligen ligger det riktiga bidraget inte i att komma fram till något banbrytande resultat, utan snarare att vara ett tillägg till den forskning som idag finns om narkotikapolitik och nationalism. I avsnittet om tidigare forskning presenteras bland annat Daniel Törnqvists avhandling om narkotikadebatt i svensk dagspress 1970-1999. Det är studier inom liknande område, fast med en mer kvantitativ vinkel, som bör vara av vidare intresse att undersöka. Narkotikapolitik och narkotika är som nämnt ett område där åsikter och bakgrunder från flera olika perspektiv samsas om tolkningsföreträde och utrymme på ett forskningsobjekt som omfattar flera discipliner. Genom att ha detta i åtanke, blir resultatet att vidare forskning på området om nationalism och narkotikapolitik, helst skall kunna genomföras på ett gränsöverskridande vis. En historisk genomgång av förd politik och debatt, är minst lika viktig som att utreda hur morgondagens politik och debatt kan, bör och kommer föras.

Avslutningsvis är det för ett forskningsmässigt perspektiv, viktigt att kunna definiera svensk narkotikapolitik som ett helt paket, om inte som ett helhetsbegrepp. Detta skulle bidra med stor tyngd till att faktiskt kunna fastställa övergripande resultat om politiken, där en sammanfattande studie eventuellt kunnat erbjuda en betydligt större mängd forskning på ett i dagsläget spretigt område.

8. Käll- och litteraturförteckning

Tryckt material

Balibar, Étienne (2001). *Vi, det europeiska folket?- Reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*. Hägersten: Tankekraft Förlag

Balibar, Étienne., Wallerstein, Immanuel (2002). *Ras, nation, klass*. Göteborg: Daidalos

Billig, Michael (1995) *Banal Nationalism*. London: SAGE

Fairclough, Norman (2010) *Critical Discourse Analysis: The critical study of language*. 2a uppl. Harlow: Longman

Goldberg, Ted (2005) *Samhället i narkotikan*. Solna: Academic Publishing of Sweden

Hardy, Cynthia., Phillips, Nelson (2002). *Discourse Analysis: Investigating processes of social construction*. Thousand Oaks: Sage Publications

Johnson, Björn (2003) *Policyspridning som översättning – Den politiska översättningen av metadonbehandling och husläkare i Sverige*. Lund: Department of Political Science, Lund University.

Jørgensen Winther, Marianne., Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Linton, Magnus (2015) *Knark – en svensk historia*. Bokförlaget Atlas

Svensson, Bengt (2012) *Narkotikapolitik och narkotikadebatt*. Lund: Studentlitteratur

Törnqvist, Daniel (2009) *När man talar om knark: drogdebatt i svensk dagspress 1970-1999*. Umeå: Umeå Universitet

Özirimli, Umut (2010) *Theories of nationalism – a critical introduction*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan

Artiklar

Calhoun, Craig (1993) Nationalism and Ethnicity. *Annual Review of Sociology*. Vol 19, pp 211-239

Edman, Johan (2013) Red Cottages and Swedish Virtues: Swedish Institutional Drug Treatment as an Ideological Project 1968-1981. *Social History of Medicine*. 26 (3). pp 510-531

Edman, Johan (2015) The Swedish drug problem and the political use of common ground 1960-2000. I Gunnlaugsson, Helgi., Giertsen Hedda (red). *Drugs – what is the problem and how do we perceive it?*. Scandinavian Research Council for Criminology, pp 28-42

Herbst, S (2011) 'Critical perspectives on public opinion. I Shapiro, R., Jacobs, L., Edwards, G. (red). *Oxford Handbook of American Public Opinion*. Oxford: Oxford University Press

Tham, Henrik (1992) Narkotikakontroll som nationellt projekt. *Nordisk Alkoholidskrift*. Vol 9, 1992:2, pp 86-97

Tham, Henrik (2003) Narkotikapolitiken och missbrukets utveckling. I Tham, Henrik (red). *Forskare om narkotikapolitiken*. pp 5-16. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

Tops, Dolf (2003) Sverige och Holland – Två modeller för narkotikapolitik. I Tham, Henrik (red). *Forskare om narkotikapolitiken*. pp 30-35. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

Lagtexter

SFS1968:64. *Narkotikastrafflag*

SFS2000:1225. *Lag om straff för smuggling*

SFS1992:859. *Läkemedelslag*

Statens Offentliga Utredningar

SOU1967:25. Narkotikaproblemet. *Del 1 - Kartläggning och vård*

SOU1967:41. Narkotikaproblemet. *Del 2 – Kontrollsystemet*

SOU1981:7. LVM – Lag om vård av missbrukare i vissa fall

SOU1984:13. Samordnad narkotikapolitik- Slutbetänkande av narkotikakommissionen

SOU2000:126. Vägvalet- Den narkotikapolitiska utmaningen

SOU2008:120. Bättre kontroll av missbruksmedel – *En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning m.m.*

SOU2011:66. Sveriges internationella engagemang på narkotikaområdet